

Universul Literar

Director: STELIAN POPESCU

REDACȚIA:

No. 11, Str. Brezoianu, No. 11

ABONAMENT:

== Lei 10 Anual ==

ADMINISTRAȚIA:

No. 11, Str. Brezoianu, No. 11

CONST. RADOVICI

ARTIȘTII NOȘTRI DISPĂRUȚI ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI

Zadarnic al încerca în
să recurgi la judecata
complezentă și să te spi-
pe ea, judecată care gă-
geniu acolo unde nu
decât talent, sau talent a-
unde nu există nimic;
curând ori mai târziu
evărul fășnește și repu-
așa de șubred câștigată
spulberă. În tot timpul
teatru au fost reputa-
uzurpate; a venit însă
șmea și a restabilit ade-
răta valoare.

Radovici n'a fost nici ceea-
au pretins unii pe vremi,
talent extraordinar, nici
ce au susținut alții, un
ent obicinuit; a fost un
ent, asta e de netăgăduit.
st totdeauna corect în
ce reda, a avut izvor
cultivare artistică, în-
cât o bună bucată de
me a jucat alături de A-
ha Bârsescu. Dar și ina-
de acest stagi și după
Radovici a apărut un
ent.

Părerea mea, părere că-
nu-i revendic nici o
tenție, este că el a fost
artist mai mult născut
cât făcut, un tempera-
ment dramatic care ar fi
venit și fără pregătire.
cunosc amănuntele a-
mei cariere artistice; nu
dacă înclinarea către
teatru l'a azvârlit pe scenă,
vre-o împrejurare în
de voiața lui, dar așa
s'a înfățișat, era evi-
ent că avea vocație, că era
chemat al teatrului. Nu
nici dacă era un amant
templului căruia slujea, sau
facea meseria de silă, ca
artști cari așa au albit în
eră, dar n'au avut încotro;

† CONST. RADOVICI

fatalitatea i-a țintuit acolo. Și
faptul nu trebuie să surprindă,
pentru că chiar dintre aceștia
au răsărit talente, rare ce e

drept, dar netăgăduit talente.
Pare o aberație — convin —
să susții că cineva poate să
parvină în artă în contra voia-

ței lui, într'o carieră pentru
care n'are nici o atracție.
Și totuși s'au văzut cazuri:
cel ce așterne aci aceste
câte-va impresii, a cuno-
scut un artist dramatic strein
care a jucat și la noi, al
cărui talent era recunoscut
dincolo de teatrul țării lui
și care declara că niciodată
n'a simțit dragoste pentru
meseria aceasta, că făcea
sforțări asupra lui însuși ca
să fie la înălțimea reputației
de care se bucura și că nu
așteaptă de cât o împreju-
răre fericită pentru ca să
se retragă; tot așa precum
un excelent compozitor și
șef de orchestră, tot strein,
dar care vine des la noi, fi-
ind căsătorit cu o româncă,
avea oroare de arta pe care
o profesa și din care trăia;
și împingea până acolo a-
cest resentiment, în cât re-
fuză să intre în casa în care
se făcea muzică, nici chiar
a rudelor celor mai apro-
pate, iar nevasta, care era
o pianistă pasionată, trebuia
să'l vadă ieșind din casă și
depărtându-se în stradă pen-
tru ca să poată face muzică.

Sunt capricii ale diferi-
telor manifestări în artă și,
bine înțeles, excepții, dar
excepții cari au trăit și tră-
iesc și astăzi în carne și
oase.

Jocul lui Radovici lăsa
impresia că era al unui a-
morezat de arta lui. Se poate
să fi fost așa, se poate și
contrariul: în fond sufletul
lui să fi fost al unui revol-
tat și numai teama de a nu
apare o mediocritate, să-i fi
impus sforțări mari pentru
a masca silnicia și a lăsa
impresia că era un pățimaș.
Ceeace însă este sigur, e că
mijloace naturale avea din bel-
șug la îndemână și, dacă poate
există îndoielă asupra faptului

de a se ști dacă era un îndrăgostit sau un profesionist fără voia lui, nu încapă în schimb nici umbră de îndoielă că natura nu-i refuzase darurile ei; organ puternic și bine timbrat, expresie, ținută, prestanță, mobilitate, dicțiune, avânt, reținere, totul ordonat, cumpănit, stilat, cernut prin sita celui mai pretențios bun gust.

Radovici a fost creatorul câtor-va roluri cari au rămas. Reamintiți-vă câte-va din ele și, dacă nu mă înșel, ultima creație: cea din *Azilul de noapte*. Cred să fim de acord în a mărturisi că ceva mai bine prins, mai meșteșugit studiat și mai corect redat, cu greu s'ar putea imagina.

Un rol nu se crează numai cu mijloacele pe cari și le-a împrumutat școala; mai trebuie ceva, mai trebuie acel dar care nu se învață în nici o școală, dar cu care te naști: chemarea, vocația, focul sacru. Se vor fi creat poate roluri și numai cu meșteșugul școlii, dar acelea de sigur că n'au rămas, ba poate vor fi compromisi și autor și interpret. Adevărații creatori, aceia cari au consfințit și operă și autor și interpretare și întreg aparatul reprezentativ, sunt aceia cari uzează într-o proporțională măsură și de mijloacele

împrumutate școlii și de acelea ale propriului dar, cari alcătuiesc nota personală, originală, cu alte cuvinte, cari țin de calitățile înăscute, nu numai de cele cultivate.

E atât de adevărată această temă, încât nu cred să întâmpin contradicție afirmând că: Nottara n'ar fi fost mai puțin Nottara, dacă chiar n'ar fi văzut Parisul, tot așa precum Duse sau Novelli, tot stele ale scenei universale ar fi rămas, chiar dacă n'ar fi avut dascăl în viața lor.

Și adevărul acesta se aplică artei în genere: par'că pictorul Grigorescu, a fost marele nostru Grigorescu de pe urma școlii, ori par'că toți marii sculptori sau compozitori, au datorat școlii faima lor!

Nu. Au creat punând poate la contribuție mai mult darul dela naștere decât agoniseala dela școală.

Așa creator a fost Radovici. A murit c'am îndată după declararea noastră de război, contractând o răceală la un post de gardă unde fusese mobilizat. Nu zic că l'a surprins moartea în plină vigoare a talentului, pentru că era consacrat talent vigouros, dar desigur că trăind, talentul lui ar fi atins culmi și mai hotărâtoare.

Torbil

Surprins în țară străină

Declarația de război a României

— Păi acum e târziu, M-me Kaps, zic eu gazdei. Aici spune să fii la 11 la Comandatură și acum ceasul e 11 jumătate!

— Soldatul ce-a adus scrisoarea, dl-e Michail, reluă gazda, mi-a spus, că de-ar fi să veniți chiar mai târziu de 11, tot să vă duceți.

Cu sudoarea pe frunte și inima cât un purece, mă duc la Comandatură, zicându-mi oarecum spre încunajare: ce-o fi, o fi!

Ajuns, acolo, ce să văd? O mulțime de lume, tineri și bătrâni, așteptau plimbându-se de colo, colo pe o sală a coandaturii, cu câte o hârtie în mână. Majoritatea vorbea nemtește. Mă adresez și eu la sătăva:

— Dv., sunteți român?

— Desigur, răspunse un bă-

trân tot în nemtește.

— Dar nu știți, continuați eu, pentru ce ne-a chemat aici?

— Nu știu nici eu... nu știe nimeni dintre noi, răspunse bătrânul.

Și tocmai în acest moment, apare un nemțoi, care ne strânge scrisorile ce le primisem dela Comandatură și în locul lor ne dă la fiecare câte un billet numerotat, zicându-ne:

— Numerele strigate, intră pe sala de colo, în camera 182. Acei cari intrau și eșeau din camera 182, nu se întâlneau de loc cu aceia cărora le venea rândul să intre, așa că nimeni habar n'avea pentru ce erau chemați. Ce vreți? regula germană: să lucreze fără vorbă multă și fără să-ți lase timp mult de gândit.

— Nummer 58, strigă neamțul.

— Hier, răspund eu și intru.

— Bunăziua! zic eu o voce mai tare spre a-mi da puțin curaj.

— Bunăziua, îmi răspunde un locotenent de infanterie, care îmi arată un scaun din fața mesei lui.

Mă îndrept spre el.

— Luați loc, îmi zise locotenentul.

— Mulțumesc!

— Numele de familie al d-v. este? reluă ofițerul.

— Michail! răspund eu.

— Și Nicolae e numele de botez?

— Da, d-le locotenent.

După ce scrise într'o condică data și locul nașterii, profesiunea, timpul de când sunt în Berlin, mă întreabă mai departe:

— Cari sunt toate adresele d-v. unde a-ți locuit în Berlin? Și am început să-i înșir atâtea adrese, că zău nu avea loc să le scrie într'o pagină întregă!

— Dar dv., îmi zise mirat locotenentul, trebuie să cunoașteți bine Berlinul?

— O da! Am ținut să-l învăț pe degete! Locotenentul intră în partea 2-a a interogatorului.

— Ce e tatăl d-v?

— Colonel! răspund eu.

— D-v. aveți și frați ofițeri, se grăbi să mă întrebe ofițerul german.

— Da, am trei ofițeri.

Mi-a cerut să le spun gradul fiecăruia și apoi continuă:

— În ce regimente se află ei?

— Domnule locotenent, reluai eu pe un ton indignat, acest lucru nu vi-l pot spune.

— De ce nu?

— Pentru că întocmai ca în orice țară altă țară, în ziua mobilizării, se schimbă numărul regimentelor.

— Dar d-ta, insistă locotenentul, pot să-mi spui atunci, numărul regimentelor din cari făceau parte frații d-tale, înainte de mobilizare.

— Nu! Am frați militari, tatăl meu este militar, eu — e drept sunt civil — dar... eu toți suntem români adevărați.

Neamțul pricepând sensul acestor cuvinte, strâmbă ne-mulțumit din nas și scriind totodată în condică, îmi spune cu aerul de ofițer prusac!

— În interesul dv. personal, zice el, să încetați orice corespondență cu familia d-v.; altfel, veți avea neplăceri.

Și intră în partea 3-a a interogatorului.

— Aveți legitimarea prezentare zilnică la poliție, mă ntreabă el. Scoțând-o din buzunar, i-o dau.

— Dar cum? dv. vă prezentați la poliție numai de 2 ori pe zi?

— Da, răspund eu flegmat.

— Dece de 2 ori și nu de 3 ori?

— Nu știu nici eu. Dar poate... pentru că stau aproape de poliție...

— Aaaa! Nu, nu! reluă în teapat locotenentul dv. trebuie să vă prezentați de 3 ori la poliție!

Și tăind pe legitimatiunea cele scrise de poliție, scrie cu roșu: „Prezentarea, de 3 ori pe zi“.

Cu aceasta s'a terminat interogatorul și eșind afară, gândeam: al dracului neamț! Ce s'o fi gândit el? De 2 ori pe zi ar fi prea puțin. I-a să-l pun eu, să se ducă de 3 ori, să nu-i țienească nici prânzul. Și apoi e fiu de colonel, are frați ofițeri...

Românii și Charlottenburg

Pe la mijlocul lui Octombrie dau o raită prin Charlottenburg, să prind ce se mai poate trece și pe acolo.

Românii, și în special studenții își au locuințele prin această parte a Berlinului deoarece Charlottenburgul este mai curat, mai frumos, mai liniștit, populat de lume mai bună și mai aproape de scoala-tehnică.

Pe acești români atât de veseli altă dată, îi vedeam acum palizi de suferințe și de griji, amărâți, cu morală de căzut, parte din ei se plângeau de mizeriile pe care îi făceau poliția; alții îmi spuneau că le merge rău, căci e criză financiară, iar alții arătau neliniștii, că nu primeau scrisori... din țară. Unii din ei însă, cari vroiau să se ducă pe la teatre, conferințe, cinematografe sau balurile din Hahensee, căpătau permisiune înscrisă dela poliția respectivă până la o oră precisă de seară, când trebuiau să fi îndărăt acasă. Alții, mai furaturoci, se duceau și fără voe.

Mi-amintese un caz, când un gardist invită la poliție pe un student român și-i spune:

— Aseară am fost la d-ta acasă, la orele 10. D-ta nu erai acolo. Unde ai fost? Românul, care a trăit în Germania, cunoscând slăbiciunea neamțului în atâzi cazuri, spuse verde:

(Va urma)

SONETE

La han s'oprește'n taină călătorul,
Zdrobit de dūreroasele-i suspine;
E eea din urmă oară când revine
Pe-acelaș drum pe care-l poartă dorul.

— Deschide-i zăvoritele obloane
Și-l găzduște'n taină noaptea asta.
Incetșor să'nchizi apoi fereastra,
Să sîngi și luminița la icoane.

Să fie întuneric și tăcere;
E noaptea'nfiortă de iubire
Și nu e timp o clipă de veghere...

Hangiul se coboară cu grăbire,
Și țipă crăsmărița fără vrere,
Iar spaima o trezi... c'o amintire.

Coboară umbre reci, nenumđrate,
Pe hanul unde veșnic nu-i lumină;
Dorm florile-ofilite în grădină,
Doar clopotul arareori de bate.

Hangiul urcă treptele greoaie;
Se pregătește iarăși de culcare.
La noaptea-i vreme rea, prevestitoare,
Și ceru-și strânge semnele-i de ploae.

Recade hanul iar în amorțire,
Căci nici un călător, de multă vreme,
La porți nu mai așteaptă găzduire.

Afară vântul șueră și-geme,
Hangița își trezește-o amintire
Ș'ncearcă'n van trecutul să-și recheme.

Din neguri zori'ncep să se ivească
Pe hanul singuratic dela țară;
Hangiul, somnoros ca și aseară,
Deschide ochii, — a lene, să privească.

Un călător s'abate la răscruce,
Pe drumul desfundat de ploi și care;
Hangiul prinde'n grabă să coboare,
Căci astăzi iar nădejdea îi strălace...

...La masă se așează acum strălnul
Și nu știu dacă-i foamea care-l mână
La hanul solitar, sau dacă'i vinul!

Dar când hangița, tânăra stăpână,
Iși începu 'oftatul și suspinul,
Am priceput c'ar vrea să mai rămână.

Drumețul cu hangiul bequ la masă
Și par'căși regăsesc din nou trecutul;
Hangiului i-a mai trecut urâtul
Și-ascult' acum povestea-i ne'nțeleasă.

Drumețu-și pune inimii stavilă,
Privind înfiorat, cu drag, la fată,
Când începu :

A fost de mult, odată,
Un han uitat de lume și-o copilă...

Aci străinu-o clipă se oprește,
Suspîn'adânc simțind în piept noianul
De patimi și-amintiri, ce-l năpădește.

...Și a trecut un timp, de mult e anul,
Hangiul sub o cruce s'odihnește
Și doarme pururi în uitare hanul.

Victor Dimitriu

PAGINI DIN RAZBOI

Viteazul dela... Cincu-Mic!...

de CESAR PRUTEANU

O săptămână încheiată de când stăm cocoțați pe dealurile din fața Galațiilor. Ziua, mai în totdeauna ne-o petreceam săpând sau adâncind șanțurile făcute, mai rânduindu-ne bordeiașele în mla răpos, alcătuiind din dealul drept un soi de gropi suprapuse ca la teatru.

Câte un tun mai tușea pe deasupra noastră.

Nu-i prea ținem socoteală, pentru că știm că ungerii nu au multe și mari, ca să-ți cânte în nervi dorul de a lua-o la sănătoasa din fața lui, ci o lovitură pe ceas era tocmai o linguriță de doctorie care-ți face bine... Săptămâna, se scurge caldă, dulce și ades pe cresta, secția îmi șade tolănită, fie fumând din adăpostul ei, fie ronțâind pe-mei ofțerești...

Soarele, isvorând din munți Munteniei, ne trimite raze îmbietoare ce șterg tristetea cu veselia unei clippe, cu un svon liniștitor, cu un răvas cu rânduri searbede și tremurate...

Azi, am făcut bae în Olt! Un soare cald mi-a potrivit scaldătoare. Compania noastră și-a spălat rufele, vreo câteva cămăși s'au dus pe apa Sâmbetel nu, pe a Oltului. Cei din Căneni, prinzându-le vor avea vești de la noi. La căruțele ce au trecut podul alcătuit în grabă, mi-am căutat ranița lăsată pe linia ferată, în noaptea când am înmăntat asupra dealurilor din față. După câte îmi deslusea cărăușul, grămezile de raniță, au fost ținta ghiușelelor dușmane. În adevăr, un oarecine înștiințase vrăjmașii că pe acolo se va scurge ostirea noastră. Ne-am lăsat ranițele, ne-am legat la spate pentru a ne recunoaște între noi, câte o batistă sau un petec de ștergar alb și am înmăntat în spre Olt prin porumbiștele înalte.

Găsesc ranița ciuruită și mă-necaz de gloanțele vrăjmașii ce mi-au stricat dosul unor pantaloni albi...

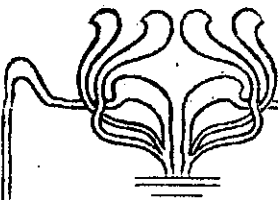
În dimineață, e drept, trebuie să clănțănim puțin de frig și să ștergi cu anevoință bruma după foaia de cort.

Dar cum faci ochi, dormi bine rău, pe o coastă, de veghie sau numai răzimat în armă, focurile nu lipsesc, să faci în pripă și nici coceni, sumeși de foi și de mătășă ai căror boabe rumenindu-se țipă de necaz când au simțit că sunt destul de prăjite...

Apoi, când ziua îndrăznește să-și amâne domol haina-i de horbotă albă, prin piscuri, și se naște din fiecare fund de vale,

ostașii noștri pornesc în cete în vișoară... Vișoara noastră!

Nu se știe, nu o cunoaște nimeni! Pe dealurile acestea părțile mai în bătaia soarelui sunt înpodgorite și nu lipsește Tămăioasa, nici Cornița și nici Țăța Vacii... Un piersic, mi-a dăruit

CANTAREA FEMEII

*Femeie, tu ești totul; avânt și remușcare,
Ești taina nepătrunsă din vremuri seculare,
Ești cheia negăsită atâtor mistere
Și navă salvatoare de gânduri efemere.
Ești zâmbetul din urmă acelor care mor
Și lacrima fierbinte ce-o vești prinsă de dor.
Tu ești apoteoza a celor care luptă,
Limanul fericirii în noaptea întâi de nuntă.
Ești visul de mărire la care tind s'ajungă
Acei ce nu au suflet, dar au aur în pungă.
Ești slava, ești Nirvana și farmecul vieții
Cetatea de iluzii din timpul tinereții.
Femeie, ești scântea ce luminezi altare,
Imaginea neștearsă din inima ce moare
Tu ești mângăritorul ce'mpodobești pământul
Și-aceea ce născuta-i pe cel care-i cuvântul.
Femeie, ești podoaba neprețuită a lunii
Și taina ne'nțeleasă care-a creiat nebunii
Femeie, ești minciuna, ispita și urgia,
Ești lanțul inruptibil care-ai legat mândria
Bărbatului în sine, și tu aduci dezastru
Căci faci pe bărbat fiară și-adesiori sihastru.*

P. Mihăilescu-Meteor

mai ieri, din roadele lui înmăntate...

Dis de dimineață, d. colonel a trecut în cercetare toate locurile ce le apăram, iar spre seară a fost poruncă să luăm satul Cincu Mic. La 6 ceasuri am trecut coasta dealurilor. N'am apucat să străbatem măcar calea până la sat când o stafetă ne aduse poruncă de înapoiere. Vestea nu se putu duce până la întâia linie de trăgători cari șerpește se strecurau pe râpele Galațiilor în spre nebănuitorul vrăjmaș.

Cei vestiți se retraseră, ceilalți, înaintau de bună seamă!

Satul!

Liniște! Case goale, ulița pustie... biserica, dar... rămân uimți, clopotele din turlă bat tare, trase de-o sfoară frământată de mâna

unui eșit din minți. Neînțelegători am făcut cerc, toți cercetași în preajma bisericii străvechi. O ferăstrucă s'a deschis ca la o bătae de vânt... Aud o răpăietură de mitralieră, până să înțeleg trei din ai noștri să vaită în baia propriului lor sânge... Fața mi-e ca o coală de hârtie, mă reped nebun la intrare, găsesc ușa închisă, strig: Țintă: turla. Foc de salvă! O sută de plumbi se înfig cu îndârjire în turlă și în ferăstră.

Clopotele au încetat ca prin farmec. O ceată de ostași găsește ușa din dos deschisă. Când să între se lovira de un popă tânăr, ce cu antirul suflecat se da în vânt pe scări.

urmat de alte, veneau trudiți, sau greoi stricând liniștea cu tinsul terbărișului din cate, gropnițele neprevăzute cu felin și semnal ca în timp de pace.

Pândarul luase arma la ochi — Stai, nu trage... stai! su

căpitanul Brădescu eu... Se făcu cunoștința! Și căpitanul cu pas pripit într'un hal fă de hal năvăli în adăpostul loc tenentului nostru.

— D-ta? Ii întinse un scaun

— Da... eu... nu te mira! E cu câțiva

— Ce-i? Ești galben. Dar de ești neliniștit?

— Nenorocire! Și căpitanul ridică mâini o către cer.

— Căm? De ce? Ne retragem înaintea ungerii?

— Nu! Mi-am pierdut în luptă de la Cincu Mic toată compania mea... înțelegi? toată compania și luând pe locot. de primul natură întâlnit de la haina lui trase cu putere.

...Înțelegi, sunt disperat mi-am pierdut oamenii și se prăbuși pe scaunul dat cu fața în tre pumni.

Ceilați nu ziceau nimic. Locotenentul nostru zâmbi cu înțeles. El știa prea bine că pe l postului de trecere, se strecurase mai pe înopțat toată compania căp. Brădescu întru că porunca de neatacare rămăsesse în picioare și mitralierele dumane au clănțănit mai mult în vânt.

— Vra să zică v'ați pierdut compania?

Căpitanul îl privi ca deșteptat din vis:

— Da, n'au mai rămas de călăștia. Și arată 3-4 ce-l întovârșeau.

— Să-ți povestesc.

— Ascult!

Căpitanul începu cu o ușoară tremurare în glas:

— Am înaintat în sat. Am avut de furcă cu un popă din turlă, am fost descoperiți de mitralierele dușmane și au năvălit cu toată forța spre șanțurile lor. Am înaintat urmat de compania răspândită în trăgători. Și într-o clipă m'am trezit singur cu ăștia pe o coastă de deal înconjurat... Nu-i așa băieți?

— Așa-i, așa-i întăriră ei în cor. Am luptat, ne-am despresurat, am fugit...

— Ați fugit? făcut locot batjocoritor...

— Recunosc că am fugit...

— Apoi, am rămas singur, unul m'a vestit că restul de oameni au fost făcuți prizonieri... Ce mă fac? ce mă fac? și bietul căpitan își frământa mâinile în neștiire și-și holba ochii ca un artist ce joacă un rol de tragedie...

Locotenentul nostru pentru a nu mai lungi mult neștiința și amarăciunea căpitanului zise:

— Plutoanele prinse, edică

Din partea de apus a satului se auziră împușcături, două mitraliere clănțăneau neîntrerupt. Luminătoare svârșite din revolvere mari, pătează cerul mohorât... Porunci scurte, pe uliți învâlmășeală, iar satul cântă ciudat a răpăit de arme.

Miezul nopții, cunoscut la un ceasornic cu arătări de fosfor! Pândarul din năntea șanțurilor chitic în adăpostul său nu închide ochii de teama necunoscutului cel impresoră. I-a venit rândul de pază și îi e inima o frântură de frică.

— Cine-i?

— ?

— Cine-i? Stăi!

— Eu... ascultă... frate... Și o mogață plină de întuneric.

compania d-astră, a sosit, retrăgându-se, înaintea d-astră.

— Cum? Căpitanul se făcu verde-roșu. Se ridică tremurând după scaun și apucă cu putere un nasture întâlnit de la tunica locotenentului.

— Cum? Nu-s prizonieri?... Au sosit!

— Da. Compania se odihnește. Căpitanul își venise în fire.

— Adă o sticlă cu vin!..

— Indată.

Și închinară pentru vitejia românească. Sublocotenentul Cudalbu, care venise și el, întinse căpitanului o oglinjoară de buzunar. La lumina slabă a gazornitei, căpitanul se privi mirat.

— Nițel... știți... nițel nomol pe

nas... pe obrazul stâng. S'a uscat...

— Ba și pe haine, ba și pe mâini.

Căpitanul îl privi oțărît.

Un plutonier zise, privindu-l:

— Păi, să trăiți! răpele astea... Văgăunile pe vremea asta.

Și într'adevăr, a fost o poveste întreagă mai pe urmă cu o văgăună mocirloasă, în care un ofițer, nu i se știe numele și compania, a stat ascuns în ea până înopțiat.

Dar de azi, d. căpitan Brădescu are o porocă: „Viteazul de la Cincu-Mic!“ Lucrul acesta vi-l spun pentru cea mai mare tănuire căci mie teamă să nu se afle că astfel îi zic oștenii din regiment.. **Cesar Pruteanu**

SONETE

Moșneagul

Bătrân și gârbov și cărunt la plete,
Cu traista'n spate, calcă'ncet moșneagul;
Cu greu pe umeri poartă el sireagul
De ani ce l'a'mpânzit pe îndelete.

La față ars, în mână cu toeagul
Cel ros de vremi, și'n ochi cu două pete
De jar aprins — muncit de-adânci regrete —
Tot înaintea merge el, pribeagul.

Și tot îngândurat așa cum merge,
Zărește'n sat o horă... Se oprește
Și fruntea de sudoare el și-o șterge.

La veselia celor tineri câtă
Și-o lacrimă din ochi îi isvorăște:
— Am fost și eu, am fost așa odată!

Lui Jehova

Creiat-ai tu pe oameni și pământul?
Nu pot să cred. — Cum este cu puțință
Să lași în lume atâta suferință
Când, — s'o stărpești, — fi-ar fi de-ajuns cuvîntul!

Întreaga omenire, întreg pământul
Se pleacă'n fața ta cu umilțînă,
Iar tu nesocotești a lor credință
Și lași ca ruga lor s'o iee vîntul?

Se poate oare atâta nepăsare
Din partea ta, Stăpînitor al firii?
O, vina ta ar fi atunci prea mare!

Dar tu nu ești, n'ai existat, Jehova!
Ai fost un vis deșert al omenirii —
Și'n Biblie poveste-i toată slôva!

J. ȘARVARY

Pe ast om nu l'am putut suferi nici odată.

Să-i faceți puțin cunoștința. Inchipuiți-vă un român voinic și frumos de prin județul Tecuceiu. Făcea parte din bateria III-a a reg..

Ast om îmi părea întotdeauna o pușlama: un om de nimic fără inimă și fără simțimantul măcar al datoriei.

De ce? N'ași putea răspunde.

Nu mă-a făcut vreodată ceva și precăt știu nici altora din baterie și nici vorbe reale de la el n'am auzit.

Cu toate acestea ceva nelămurit m'a făcut ca dela înțâia vedere să n'am pentru el nici ură proprieu zis și nici iubirea.

Am încercat să-mi dau seama de tainica legătură sufletească ce dură între noi dar n'am izbândit.

Și neavând de ce să-l iubesc credeam că-l urăsc.

Omul vede mai de grabă în apropierea lui un dusman de cât un prieten și îl ocoleam.

Într'o seară de August mă preambulam singur pe cărarea spre pârâul Asăului și străduindu-mă să pădure de stejari a vrăjitoarei. Bătea un vânt dulce din spre răsărit.

Posomorât și îngândurat precum eram în acele clipe frumusețile înconjurătoare lăsându-mă nesimțitor, mergeam încot pe marginea pârâșului ce hohotea vesel la picioarele mele.

Apele lui repezi îmi luau tot înaintea zbatându-se, printre stâncile ce căutar în zadar să ține calea. Gândurile îmi erau duse, cine știe unde. Tristetea boală ce-ți întemnițează sufletul bucuriilor de pretutindeni, mă cuprîndea tot mai mult, tot mai domol. În negurile pădurei ca prin siță vedenii inchipuite îmi apăreau neîntrupate. Întrezăream în umbrele lor fața părinților mei și a celor dragi.

Întrezăream, cerneam totul numai prin durere și amărăciune și mi-era inima frântă de jale gândindu-mă la căminul meu de sub stăpânire străină.

Această măhnire îmi sbuciuma sufletul. Mă simteam din ce în ce mai slab în fața piedicilor care mă înălțurau:

datorie, speranțe îmi păreau lucruri de neînfăptuit.

Și pădurea mă primea în sânul ei din ce în ce mai mult și cu ea durerea și amărăciunea îmi covârșeau sufletul!

În starea aceasta am răătăcit mult. Dela un timp adierea domoală a vîntului îmi aduse în urechi crâșnăpoe ce sunete dulci; dintr'o muzică blajină.

Mă trezii! Incepui a înțelege chiar. O muzică ușoară și în timp măsurată când veselă când tristă plină de simțire curată și totuși plină de patimă flutura în preajma mea în note pline de farmec.

Atras ca de o cuteră necunoscută m'apropiai. Printre copaci în fund de tot în bezna, tresărea o adiere de vânt și într'o clipă mă trezi în marmărea unui fosfor bun făcut în poenită.

Oamenii mei din baterie stăteau pe jos în jurul focului, iar mai departe un alt cetas cânta din fluer un cântec vechiu, obișnuit.

Ostasul, după focul din cântecul său, am înțeles că și sovedea etiar sufletul. Ascultătorii nu rosteau nici o vorbă și pe fetele lor citau noate acelasi amărăciune sufletească.

Cînta și cântecul lui îmi făcea bine.

Mă plecai îl privii cu băgare de seamă: era Bobocea.

Sgomotul pricinuit îl făcu să ridice capul și atunci la lumina focului scânteietoare și lenese văzui în ochii lui lacrimi.

De atunci Bobocea mi-e mai mult ca un frate.

Neculai Rădulescu

VESELE SCUTIT

Scutit! O știm, am auzit.
Dar doar de oaste esti scutit
Tu care piatră'n mîini o frangi
Și nici de griji n'ai să te plângi
S'o spui cui vrea să te asculte.
Eu cred că ești scutit de multe
Și n'am în contră-ți nici un dinte.
Când cred că ești scutit de minte.

TATIANA ALEXINSKY

PRINTRE RANIȚI

— JURNALUL UNEI INFIRMIERE —

Traducere de GH. Dr. HOTIN

După ce a trecut un pod, automobilul nostru se oprește.

— Aci se găsește punctul de pansament — ne spune șoferul — arătându-ne o căsuță. Am instalat-o de-abia azi, vechea locuință fiind distrusă de-o bombă.

Puteți intra că este un doctor înăuntru.

Întrai. Doctorul ședea liniștit pe-o bancă și examina un rănit.

— Cum s'a întâmplat, spune-mi și mie, striga el.

Soldatul începe cu o voce cărăgănată: „Convoul nostru pornise liniștit. Totul mergea bine, când deodată plesnește o bombă dintr'un aeroplan. Celor cari erau înainte le-a fost mai rău, cei din urmă n'au prea suferit; singur eu am rămas cam surd.

— Astupă-ți nasul și gura cu mâinile — îi strigă doctorul.

După ce îl examinează, îi întinse un bilet spunându-i:

— Cu ei te vor trimite la spital și de acolo la tine acasă, poate.

— Pentru ce trebuie să merg la spital? sunt sănătos. Nu vreau să mă întorc nici acasă, vreau să mă duc la regiment — protestează soldatul.

— Se va vedea mai târziu, scumpul meu, zise doctorul.

Apoi, întorcându-se către mine:

— Ai înaintea dumitale un caz mișcător, dar nu e singurul; se întâmplă foarte des ca soldații să nu voiască să se întoarcă acasă. Te obișnuiești cu războiul. Cu timpul ne vom obișnui așa de mult, încât lui ne vom închina toată existența noastră. Vom locui în veci tranșeele, ba ne vom crește și copiii în ele.

— Ce vorbești, doctore? zisei eu.

— Zic că nu trebuie să ne pierdem capul și nu ni-l vom pierde. Eri ne-au aruncat o

Alegem o mulțime de răniți cari pot umbla. Unii se sprijină pe câte un baston, alții de camarazii lor, cu toate că și aceștia sunt răniți. Cu capetele, brațele și picioarele înfășate în bandaje murdare și pline de sânge, merg liniștiți pe drumul prăfuit — iar alături de ei recolta părăsită, bubuitul tunurilor și norașii albi al obuzelor ce plesnesc neîncetat.

Sunt orele cinci seara și ne grăbim să încărcăm tre-

părere de rău infirmierii și răniții.

Aeroplanul virează repede și se depărtează; dar după un ceas apare iarăși de-asupra gărei.

Din toate părțile ni se aduc răniți. Cele mai multe răni sunt cauzate de șrapnele. Munca ține până târziu noaptea. În cele din urmă trenul e încărcat și plecăm, cedând locul altui tren, care va încărca ce a mai rămas.

Răniții pe cari îi transportăm de astădată sunt soldați din garda imperială și din această cauză — fiind privilegiați — trebuiesc duși la Petrograd — unde doamnele din elită îi vor îngriji.

Drumul până la Petrograd ține 9 zile. Calea este încurcată; haltele sunt lungi. Foarte dese ori trebuie să cedăm trecerea trenurilor militare, pe când al nostru de-abia înaintează. El s'a transformat într'un adevărat spital, căci fiind destul timp până să ajungem la destinație, putem lucra fără grabă. Temându-ne de holeră, supraveghiem cu cea mai mare atenție pe soldați.

În timpul acestor nouă zile, am făcut strânse legături de prietenie cu noii răniți.

Ei îmi povestesc durerile și toate bucuriile lor. Vorbind de înfrângerile armatei noastre, ei mă mângâie, spunându-mi că Germanii vor fi cu siguranță bătuti — înfrângerea noastră momentană datorându-se numai șiretlicurilor întrebuintate de ei.

„De patruzeci de ani de când se pregătesc de războiu. Au prefăcut toate faptele și uzurile numai pentru interese militare, iar pe oamenii cumsecade i-au prefăcut în lași.

— Cum așa? întreb eu neînțelegând bine.

— „Da, cumpără oameni și-i fac lași și trădători, vânzându-le lor planurile noastre. Dar, deși noi și aliații noștri Francezii nu facem același lucru, tot îi vom învinge... mintea noastră e mai tare.

(Ve' urma)

MORSE

*In câmp ard vre-o două așchii; roată mare împrejur
Tolniti-i șatra 'ntreagă cu pe bland de samur.
Potoliti-i toată firea, numai negura 'nstelată
Cerne pulbere de rouă peste șatra deșelată.
Dorm țigantii pe ne'ntoarse, goi, sub cerul cald de vară,
Trupuri pururea sleite de căi lungi și de povară,
Ce cutreeră 'n neștiere câmpii pustii fără de glas
Cu avutul pe samare și cu veselul popas.*

*Numai Rada cotoroașă stă de strajă ca momie,
Din luleaua eu mahorecă pifâind cu lăcomie
Și privind cum ale vreașuri fumegă tot mai tihnit,
Până ce, cărbuni și ele, s'au vorbit și-au ațipit.
Atunci, Rada 'n jur rotește o privire de brâscoi,
Se ridică deșirându-și trupul-i supt ca de strigoi
Și stingând într'o uleacă un tăciune dintr'un fus,
Se strecoară ca pisica la vătaf ce doarme dus
Și'l stropește în răsuflu pe când clonțu-i tot îndrugă,
Apoi la culcuș se așază doarme buturugă.
In zori iarăși au pornit, iarăși, când să tăbârască,
Murmură întreg sălașul, gata să se răzvrătească,
Dacă de-a lui bună voie, al vătaf ce e urgie,
Nu s'ar fi lipsit pe dată de prea lungă-l vătăfie.
Iar în locu-i, toată șatra chibzuită a purces
Și vătaf, feciorul Radel, într'un glas a fost ales.*

Torbii

bombă în casă, astăzi ne-am înfuit în alta.

Apariția unui soldat ne întrerupse convorbirea.

— Luminate, anunță el, se vestește prin telefon că doi ofițeri au fost uciși. Ne întrebă dacă trebuiesc aduse corpurile lor aici, sau lăsate acolo.

— Spune să-i aducă...

Apoi adresându-se spre mine: „La cinci verste de aici sunt pozițiile primei linii. Un detașament de avangardă lucrează acolo”.

Fiind chemat să dea instrucțiuni privitoare de tot ce trebuiesc să facem în cazul nostru, îl

mul; răniții vin valuri, valuri.

— Iată-i! A venit iar! se strigă în jurul meu.

Ridic ochii speriată și văd deasupra capului cum un aeroplan desemnează cercuri de-asupra trenului nostru.

O clipă și nu va mai rămâne nimic — mă gândii eu, dar ultai numai decât căci lucrul nu-mi dădea răgaz.

Bateria noastră trage contra aeroplanului și-l urmărește. O detunătură! Toți așteptăm să vedem dacă a zenerit.

— Ei, puțin a lipsit, zic cu

VITEJIA ȚIGANULUI

(Snoavă)

de DUMITRU STĂNCESCU

Măre, multe-or mai fi mari pe lumea asta, multe zău, dar ca vitejia țiganului, iaca spui, că mai rar.

Să judecați și dumneavoastră și să vedeți de m'eți prinde cu minciuna.

Ci-că n'ătr'o zi venea tata țiganului spre casă, dar venea plângând și era cu părul cam rărit și cu cămașa pe el cam cu răsuffători.

Țiganul când văzu pe tat-său așa, veni la el și-l întrebă că ce i s'a întâmplat; iar dânsul îi spuse că-l bătuse rumânul de-l snopise.

— Haulu! mânca-te-ăș, te-a batut hai? întrebă țiganul mănios.

— M'a, tălcuță, m'a bătut.

Odată se repezi țiganul în bordei și ieși peste un minut de ceas cu căciula 'n cap.

— Hai cu mine la el, teteo, zise el, luând pe tat-său de mână, hai să mă țî-l judec eu și ăa nu țî-o placea..... haulu!..... haidea de, haidea, ce stai?.....

Bietul bătrân plecă mulțumit că vedea pe flu-seu cu inimă și doritor să-l apere.

Mergea țiganul tot în fuga pe drum, tot injurând și dându-și cu pumnii în cap de necaz; iar bătrânul abia se putea ține după el.

Ajunseră.

Cum ajunseră, țiganul de colo, fără „bună ziua“ fără „bine v'am găsit“, fără nimic, numai se uită la rumân și-i zice, cu amenințare:

— la hasculta mo, hai bătut pe tetea, hai?

— L'am bătut.

— He, da da ce?

— Iaca pentru asta și pentru asta.....

Și spuse rumânul neajunsurile ce-i făcuse țiganul bătrân.

Țiganul de colo țanțos:

— Io, nu știu da ce l'ai bătut, io știu ca l'ai bătut și hacu mai bate-l daea-ți da mâna. Și trase rumânului o injurătură.

Rumânul se 'ndârji.

— Iacă 'l mai dau, zise.

Și-l cârpi pe țiganul bătrân c'o palmă.

— Haulu!... ține-ma Dumnezele-ol... daduși, hai?....

— Dădui.

— He! mai da odata sa te mai văz, mai dai?....

Rumânul, nici una nici două, poc! încă o scatoalcă țiganului.

Țiganul ăl tânăr de colo, când văzu așa, rămase o clipă incremenit, apoi se duse pe la spate încet și luă pe tat-seu de mână și-l țîri după el, cam de voie de nevoie, zicând:

— Ia hai teteo 'ncolo că nu mai ieșim la capatâi cu asta, asta ne cotonogeste! Nu vezi ca-i nebun?

TOAMNĂ

Sașterne frunza pe cărări,
Negura se lasă,
Talanga sună 'ndepărtată,
Pribegind spre casă.

Cântul ape'i plin de jale,
Cânt de 'ngropăciune
Și tot murmură pe cale
Ca o rugăciune.

Pînd-i lunca de rugină,
Fără floricele,
Doinele nu mai suspină,
Au murit și ele.

Doar arare câte-un fluier
Își mai spune dorul,
Dar l'ineacă cu-al tui zuer
Vântul, căldătorul.

Când și când un câine latră,
Frunsa care moare,
Iar bătrânii stau pe vatră,
Plini de 'nduioșare.

Ion Parisești

CÂNTEC

Tremură prin frunze vântul
Intristat,
Suflet negru ca pământul
Și-un păcat.
El tmi spune o poveste
De demult...

O cunosc, a mea doar este
Și'ascult
Că o spune cu durere
Și duios.
Cum să n'ascuți cu plăcere
Moș Sfătos?

Tremură prin frunze vântul,
Parcă geme
Și-mi aduce 'n mînte cântul
Din n'ătr'o vreme.
St. Petrescu Brîl'ia

EPIGRAMA

Unul ofițer de stat major

Se 'nșelege ed majori...
Atât ar mai iebui,
Gogemile păru oib
Să mai fii acum minor!

Unul tenor

Dacă ce ednși domnia 'a
Numești tenor; așa ceva
Avem cât păr în cap, băiete,
Noi fusd te numim flănote.

Unu antipatic

Nașul, or țî-a fost lunatic,
Or pe-atunci tuase pipă,
De țî-a cioplit pe antipa
În întregul antipatic.

Torbil

Reminiscențe...

E cald... In suflet îți năpădesc simțiri noi, aduse pe aripile zefirului îmbălsămat de mireasma florilor... Razele soarelui mângâie într'o caldă îmbrățișare câmpul întreg, înviind tulpinițele sfioase corăd cerului albastru.

Un foșnet de viață, înviorat de mirosul aromelor al salcâmiilor înfloriți, se trezește. In sborul lor legănat, grațios, fluturașii perechi-perechi, își plimbă mândrețea podoabei aripătoarelor. Trotușul, la poalele dealurilor prăpăstioase, se frământă furios, gonindu-și valurile inspumegate, ducând Dunării bătrâne sărutul munților pleșuvi, miresmele câmpurilor smălțate cu florile rădău, e.

CRIN

Miresme răspândind înbietoare,
Invăsmântat ca 'n zi de sărbătoare,
Alături de buchiet s'a revărsat;
Petalele stau gata să coboare,
Din nou în lumea rece ce-au lăsat,
Și viața lor, e-o viață care moare...

Și viața lor, e-o viață care moare...

E crin, și-i alb ca de ninsoare,
Iar unde-i frânt, sunl raze sclipitoare,
Sunt lacrimi reci ce 'n taină a revărsat...
Și când privești ce tristă-i biata floare,
Și cum în jos petala și-a plecat,
Simți inima amarnic că te doare...

Simți inima amarnic că te doare.

O mână rea te-a prins cu nepăsare,
Lăsând în loc durere și uitare,
Un deget mic petala țî-a 'ncrustat
Menit ai fost tu zilelor cu soare,
Și 'n noapte duh de lună te-a scldat...
Acum, să verși doar lacrimi din izvoare;

Și cum mori tu, și inima mea moare.

Licșandru Delastănkă

coul bubăiturilor tunurilor
dușmanului hămesit.

Dangățul plângător al clopotelor dela bisericuța satului, chiamă pe creștini... Glas de goarnă răsună, trezind toate văgăunile munților, vestind apusul vieții unui oștean... Și, de după creasta dealului scaldat în lumina soarelui, apar — pe rând — preotul militar, un car cu boi purtând cosciugul nefericitului, apoi canarazii lui cu fruntea în pământ, cu fața înecată de obidă.

Parcă a încetat și ciripitul păsărelelor, și adierea vântului și zuzetel gângăniilor, și mireasma florilor, și mugetul vijelos al Troțușului....

Goarna sună prelung cântecul celor ce cad pentru patrie, și cântarea simplă, măsurată, gravă, îți strânge inima de jale, îți scormone

lacrimile, și gândul pornește, singur, pe calea lungă ce-ai străbătut-o, și cată cu grije, cu drag, spre cei ce i-ai lăsat, vai, atât de departe....

Intru târziu, totul adoarme sub vălul nopții; stelele scânteiază pe bolta nemărginitului, tremurându-și luminițele în unda repede a râului ce-și mână apele ca cristalul spre Istrul îndepărtat, șoptind prietere valuri rugăciuni pentru odihna sufletului celui răposat întru Domnul.

În miez de noapte, dela stâna din vârful dealului vecin, un glas plângător de cavaj îngână o doină duioasă ce ne adoarme lacrimile.

I. I. Nedelescu, Giurgiu

Bâlca — spre Schitul Munoaele.

În preajma ofensivel 1917.

CORTEGIUL

A cuprins tot lungul stradii
Al cortegiului șir;
Preoți în fruntea paradii
Mergând grav spre cimitir.

Oamenii privesc cortegiul
Și întreabă fără de rost:
„Cine e” având prilegiul
Ca să afle cine-a fost.

Un bătrân s'oprește 'n cale
Ș'aruncându-i priviri lungi,
Zice mortului cu jale:
„Încet mergi, departe-ajungi”
N. Ținc

GLUME SĂPTĂMĂNALE

Profesorul. Dă-mi un exemplu de substantiv feminin al cărui singular să termine în *ă* și pluralul în *c*.

Elevul. Camătă, camete.

Profesorul. Scrie-l pe tablă.

Elevul. (Scrie camătă, uitând să accentueze finala *a*).

Profesorul. Ce-ai făcut acolo? Ai scris ca măta!

Correspondența Redacției

Meteor. Vom publica tot. N'am primit romanul.

Ecoul Jiului. Ceeace ne-ați trimis nu e publicabil.

Farmecul frunzelor. Nu mai prezintă interes acum.

Nedelescu. Vom publica.

V. Dimitriu. Le-am primit târziu așa că le vom publica în numărul următor. Mulțumiri.

G. Baiculescu. Se vor publica din ele.

G. Ionescu. Se va publica.

St. Th. Dobrescu. Mulțumiri. Vom publica tot.

P. Chirculescu. Vom publica la prima ocazie.

St. Petrescu. Se va publica și restul.

Gh. Călinescu. N'am primit nimic din ceeace spuneați că ne-ați trimis.

Spartali. — Soluțiile jocurilor le primim și separat pentru fiecare număr, dar ar fi mai lesnicios și pentru d-voastră și pentru noi să ni le trimiteți din patru în patru numere.

„Ca la sat” n'am primit-o.

Vă rugăm arătați-ne cui ați încredințat manuscrisul?

Materia primită dela ceilalți, cu regret nu o putem publica, pentru că cu tot ajutorul nostru, e foarte greu să scoatem ceva,

Jocuri Distractive

5) ȘARADA

Și a doua ca și prima
Sunt la fel. V'o spun eu rima
Astor versuri ce le 'nșir
Ca mărgelele p'un fir:
Ș'una ș'alta la fel este.
Iată scurta lor poveste:
Amândouă la fel sună.
De le spunem împreună
Cu frățasca lor structură,
Și 'ncheiem c'o exclamare,
Vom avea, pentru oricare,
O plăcută băutură.

6) JOC IN CRUCE

de V. Dumitrescu

1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					
15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					

1—2 Nume masculin
3—4 Artist cupletist

7) ȘARADA

de Mitică Rădulescu

Pe hartă, de te uii vre-o dată,
La Dunăre, mă vezi îndată.
Iar dacă vrei pe prima parte
Gol absolut cum zice 'n „carte”
Cu partea doua, plantă textilă,
M'a spus un popă, cărând...
[argilă!]

8) ARITMOGRIF

de Gr. Duca

1	20	11	12	animal	domestic			
2	20	3	20	exclamație				
3	15	19	7	13	20	1	16	în geografie
4	22	20	11	22	prăjitură			
5	11	4	15	13	7	locuitori în		
						Europa		
6	21	22	15	10	5	13	nume masc.	

Inițialele de sus în jos ne dau numele unui general român mort, iar finalele ne dau numele unui vechiu cronicar moldovan.

9) JOC ROMBIC

de Gr. Duca

1	vocală
2	impozit
3	loc războinic
4	popor
5	cons.

